

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในปัจจุบันประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำรงชีพของประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการเพิ่มสิทธิเสรีภาพ หน้าที่และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของรัฐ โดยจะเน้นในเรื่องการพึ่งตนเอง เศรษฐกิจพอเพียง และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งถือเป็นทิศทางใหม่ในการพัฒนาประเทศ

การพัฒนาโดยทั่วไป จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น การที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวแต่ละประเทศต่างก็มีนโยบายและกลวิธีแตกต่างกันไปตามแนวคิดและสภาพแวดล้อมของประเทศนั้น ๆ แม้แต่ในประเทศเดียวกันแนวนโยบายและกลวิธีในการพัฒนาก็ผันแปรไปตามแนวคิดของผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาในขณะนั้น

ประเทศไทยเริ่มมีการพัฒนาประเทศ โดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นตัวกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการพัฒนาประเทศ ซึ่งในระยะแรกของการพัฒนา คือในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 จะมุ่งพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจหรือรายได้ประชาชาติเป็นหลัก ผลของการพัฒนาจึงทำให้ดูเหมือนว่าเป็นการตอกย้ำและขยายช่องว่างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ระหว่างเขตเมืองกับชนบทมากยิ่งขึ้น จำเป็นที่รัฐจะต้องลดปัญหาช่องว่างอย่างเร่งด่วน (สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 7)

หลังจากที่ได้มีการทบทวนนโยบายและแผนพัฒนาประเทศในอดีต โดยองค์กรภาครัฐและเอกชน พบว่า ผลของการพัฒนาได้ตกอยู่กับกลุ่มคนเพียงเล็กน้อย มิได้กระจายออกสู่คนส่วนใหญ่ของประเทศอย่างทั่วถึงและแท้จริง เนื่องจากการกำหนดสูตรสำเร็จของการพัฒนาโดยผ่านกลไกต่าง ๆ ของรัฐที่อยู่ในลักษณะผู้พัฒนาและผู้รับการพัฒนา มาโดยตลอด มิได้คำนึงว่าจะตรงกับปัญหาหรือความต้องการที่แท้จริงของประชาชนหรือไม่เพียงใด ซึ่งผลจากการทบทวนปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้เกิดข้อสรุปในการพัฒนาว่า ประชาชน

ต้องเป็นผู้พัฒนาชุมชนด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็ชุมชนเมืองหรือชนบท เพราะประชาชนในชุมชนจะเป็นผู้รู้ปัญหาของชุมชนตนเองได้เป็นอย่างดี ดังนั้นในแผนพัฒนาฉบับต่อ ๆ มาคือตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 จึงเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเป็นสำคัญ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาชุมชนแนวใหม่ และจะช่วยให้การพัฒนาประเทศประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้เนื่องจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชน การดำเนินการพัฒนาควรให้ประชาชนมีพลังต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ ในสังคม ทำให้ประชาชนรู้จักช่วยเหลือตนเองนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด (บัญชากร แก้วส่อง, 2531 : 1)

ส่งผลให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ให้ความสำคัญกับเรื่องของชุมชน องค์กรชุมชนจึงได้รับการยอมรับว่าเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นในทุก ๆ ด้าน ในช่วงที่ผ่านมามองเห็นว่าองค์กรท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้นในการรวมตัวกัน ร่วมกันเรียนรู้ ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุและร่วมกันตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน ชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากยิ่งขึ้น (สมนึก นนธิจันทร์, 2539 : 25)

เมื่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ประกาศใช้ได้กำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่ธรรมาภิบาล ได้ให้ความสำคัญเรื่องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยสนับสนุนการเตรียมความพร้อมและเสริมสร้างขีดความสามารถของส่วนท้องถิ่น ทั้งทางด้านกรวางแผน การเงินการคลัง การลงทุน และส่งเสริมบทบาทสมาคมพันธ์และสมาคมสันนิบาตส่วนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมของท้องถิ่น (สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2543 : 5) ผลของการพัฒนาส่งผลไปสู่การกำหนดกรอบวิสัยทัศน์และทิศทางในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพคน และสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญา สร้างความเข้มแข็งของชุมชน ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและแข่งขันได้ บนพื้นฐานความหลากหลายทางชีวภาพ เสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศสู่ความยั่งยืน (สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549 : 3)

การวางแผนจึงเป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่พิจารณากำหนดแนวทางปฏิบัติงาน มีรากฐานการตัดสินใจตามวัตถุประสงค์ ความรู้และการคาดคะเนอย่างใช้ดุลยพินิจ เป็นความพยายามที่เป็นระบบ (Systematic Attempt) เพราะการวางแผนมีความเกี่ยวข้องกับการ

ภาคการต่าง ๆ ในอนาคตและตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด โดยผ่านกระบวนการคิดก่อนทำ (George R. Terry. มปป ; อ้างถึงใน บุญยรัตน์ โททอง. 2537 : 31)

การวางแผนมีทั้งในระยะสั้นและระยะยาวซึ่งเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหารงานบุคคล การเงินการคลัง และการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีความเป็นอิสระในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นและดำเนินการตามแผน ความเป็นอิสระนั้นไม่ได้หมายถึงความเป็นอิสระในฐานะเป็น “รัฐอิสระ” แต่เป็นการมอบอำนาจหน้าที่ในการบริการสาธารณะบางส่วนให้ และยังคงอยู่ในการกำกับดูแล หรือตรวจสอบโดยรัฐบาลและประชาคมอีกด้วย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2546 : 11)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องเร่งกำหนดจุดมุ่งหมายหรือทิศทางในการพัฒนาของตนเองให้ชัดเจน มีการกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ “การวางแผนพัฒนาท้องถิ่น” จึงเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถในการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการของท้องถิ่น โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นทุกระดับได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา เพราะทุกคนในท้องถิ่นล้วนได้รับผลกระทบจากการวางแผนทั้งทางตรงและทางอ้อม การให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะได้ข้อมูลมากขึ้นเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งการวางแผนพัฒนาที่สมบูรณ์ เมื่อนำไปสู่การปฏิบัติประชาชนในท้องถิ่นจะมีความผูกพันกับแผนพัฒนานั้น มีความเข้าใจและยอมรับแผนพัฒนาด้วยเช่นกัน ซึ่งจะทำให้แผนพัฒนาดำเนินการจนแล้วเสร็จ (สำนักบริหารส่วนท้องถิ่น. 2541 : 17)

การวางแผนจึงเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบรรลุจุดหมายดังกล่าวโดยใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องวางแผนการใช้ทรัพยากรเหล่านั้นให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนทั้งในปัจจุบันและอนาคตที่มีการปฏิบัติตามแผนงาน/โครงการที่กำหนดให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในเวลาที่กำหนด มีการควบคุมติดตาม วัดและประเมินผล โดยการบริหารจัดการตามแผนงาน/โครงการ จะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีความโปร่งใส และพร้อมที่จะให้มีการตรวจสอบทั้งโดยหน่วยงานของรัฐและประชาชน

ในปัจจุบันการจัดระเบียบราชการบริหารส่วนท้องถิ่น มีอยู่ 2 ระบบ คือ ระบบทั่วไป ซึ่งมีอยู่ 3 รูปแบบ คือ องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด และระบบพิเศษซึ่งมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

(โกวิทช์ พวงงาม. 2543 : 36)

เทศบาล (Municipality) เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่มีมาช้านาน ถือเป็นนิติบุคคล ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ซึ่งได้มีการพัฒนาแก้ไขเพิ่มเติมตลอดมา แนวคิดและรูปแบบโครงสร้างของเทศบาลไทยเลียนแบบมาจากประเทศตะวันตก นับว่าเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นอุดมคติของหลักการกระจายอำนาจมากที่สุด ซึ่งได้แบ่งเทศบาลออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร ตามลำดับ องค์ประกอบของเทศบาล ประกอบด้วย สภาเทศบาล นายกเทศมนตรี และพนักงานเทศบาล เทศบาลแต่ละประเภทจัดตั้งขึ้นโดยคำนึงถึงความหนาแน่นของประชากร ความเจริญทางเศรษฐกิจ และความสำคัญทางการเมืองท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบการปกครองที่เรียกว่าเป็นประชาธิปไตย และใกล้ชิดกับประชาชนมาก เท่าที่ปรากฏในเขตเทศบาลจะอยู่ในสภาพที่ผสมผสานลักษณะความเป็นเมืองและชนบทอยู่ด้วยกัน ประชาชนจึงอยู่ร่วมกันอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นอาชีพ ฐานะหรือรายได้ สภาพความแตกต่างดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของเทศบาล

เพื่อให้การวางแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นระบบ กระทรวงมหาดไทยจึงได้กำหนดระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ซึ่งได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีแผนพัฒนาขององค์กรตนเองโดย แผนพัฒนา หมายรวมถึง แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และแผนพัฒนาสามปี ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : 75) ซึ่งการจะพัฒนาท้องถิ่นให้ได้คืบหน้าจะต้องมีการกำหนดนโยบายและการวางแผนที่ดี แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินงานจะบรรลุสำเร็จได้โดยหวังพึ่งแต่ทางเทศบาลฝ่ายเดียวนั้นย่อมเป็นไปได้ไม่จำเป็นต้องได้รับการประสานงานและร่วมมือจากประชาชนที่จะช่วยแบ่งเบาภาระอันหนักหน่วงของเทศบาลลงได้ โดยส่วนหนึ่งทางเทศบาลเป็นผู้ดำเนินการให้และอีกส่วนหนึ่งเป็นหน้าที่ของชุมชนที่ต้องดำเนินการด้วยตนเอง (รุ่งอรุณ บุญสายันต์. 2543 : 17)

เทศบาลเมืองมหาสารคาม เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งเทศบาล พุทธศักราช 2479 มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอำนาจและหน้าที่ในการตัดสินใจในการบริหารงานเทศบาล คราเทศบาลบัญญัติ และอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด เดิมทีเทศบาลเมืองมหาสารคามยังไม่มีการจัดระเบียบชุมชนในรูปแบบ

ชุมชนย่อย แต่เนื่องจากเมืองมหาสารคามเป็นเมืองที่มีสถานศึกษาจำนวนมาก ประกอบกับเป็นเมืองผ่านไปยังหลายจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงทำให้เมืองมหาสารคามเกิดการขยายตัวและทำให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการ การบริการไม่ทั่วถึง เทศบาลเมืองมหาสารคามจึงได้จัดตั้ง พัฒนา และปรับปรุงชุมชนเพื่อเป็นศูนย์กลางของกลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนต่าง ๆ ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคามได้มีการรวมตัวกัน และให้มีส่วนร่วม มีบทบาทในการป้องกันแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชนของตนเอง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ลดภาระในการปฏิบัติงานของเทศบาล (เทศบาลเมืองมหาสารคาม. 2547 : 13)

แผนพัฒนาของเทศบาลเมืองมหาสารคามก็เช่นเดียวกับเทศบาลทั่ว ๆ ไป ที่ในปัจจุบันมีบทบาทมากขึ้น โดยมุ่งใช้หลักวิชาการเป็นเกณฑ์ในการกำหนดทิศทางหรือแนวทางในการดำเนินงาน ให้สามารถบรรลุหรือตอบสนองตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการจัดทำแผนพัฒนาที่ผ่านมาก็มีปัญหาสำคัญ กล่าวคือ ประชาชนยังไม่ให้ความร่วมมือในการจัดทำแผนพัฒนาเท่าที่ควร ความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งในบางครั้งยังขาดการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา หรือความต้องการ ส่งผลให้การพัฒนาไม่ตรงตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง (เทศบาลเมืองมหาสารคาม. 2549 : 35)

จะเห็นได้ว่า การจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลนั้น มีปัญหาและอุปสรรคหลายอย่าง ในฐานะที่ผู้วิจัยซึ่งเป็นพนักงานเทศบาล ตำแหน่งเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม และได้มีโอกาสทำงานร่วมกับคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม ได้เห็นปัญหาต่าง ๆ ในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลหลายประการ อาทิ ความไม่ชัดเจนในการดำเนินการวางแผน แผนงานหรือโครงการไม่ตรงตามความต้องการของประชาชนที่แท้จริง มีการเปลี่ยนแปลงแผนงานอยู่บ่อย ๆ โดยเฉพาะแผนพัฒนาเทศบาลสามปี ซึ่งหากได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการชุมชน ประชาชนในชุมชน ย่อมทำให้การวางแผนพัฒนามีประสิทธิภาพ จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม เพื่อให้ผลการจากวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมให้คณะกรรมการชุมชนได้เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตน รวมถึงการส่งผลต่อการร่วมมือ ความสามัคคีในชุมชนในการพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคามให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่มี อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน แยกต่างหาก
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

สมมติฐานของการวิจัย

ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง
2. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่มี อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน แยกต่างหาก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ได้ศึกษาแนวคิดคู่มือการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2546 : 37) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน แต่ผู้วิจัยเลือกมาเพียง 6 ขั้นตอน ที่สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาล ได้แก่ การเตรียมการจัดทำแผน การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล การคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การตัดสินใจเลือกยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาในห้วงสามปี

การจัดทำรายละเอียดโครงการ / กิจกรรมการพัฒนา และการจัดทำวางแผนพัฒนา

2. ขอบเขตค้ำพื้นที่ คือ ชุมชนย่อยในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 30 ชุมชน
3. ระยะเวลา ระยะเวลาที่ทำการวิจัยระหว่างเดือนเมษายน ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2550
4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 30 ชุมชน ๆ ละ 11 คน รวมทั้งสิ้น 330 คน (เทศบาลเมืองมหาสารคาม. 2548)
5. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการวิจัย
 - 5.1 ตัวแปรอิสระ คือ คุณลักษณะของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน
 - 5.2 ตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย
 - 5.2.1 ด้านการเตรียมการจัดทำแผน
 - 5.2.2 ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
 - 5.2.3 ด้านการคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
 - 5.2.4 ด้านการตัดสินใจเลือกยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนา

ในห้วงสามปี

- 5.2.5 ด้านการจัดทำรายละเอียดโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนา
- 5.2.6 ด้านการจัดทำวางแผนพัฒนา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เทศบาล หมายถึง เทศบาลเมืองมหาสารคาม ที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2479
2. ชุมชน หมายถึง ชุมชนในเขตเทศบาลที่มีประชากรอาศัยอยู่ร่วมกันมีลักษณะเป็นค้ำหรืออยู่ในบริเวณเดียวกัน โดยมีสภาพพื้นที่หรือแนวนนหรืออาคารเรือนแถวตามความเหมาะสม การจัดตั้งชุมชนให้จัดทำโดยประกาศเทศบาลเมืองมหาสารคาม
3. คณะกรรมการชุมชน หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มาจากการเลือกตั้งจากประชาชนในชุมชน เพื่อเป็นกรรมการชุมชน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนในการ

ประสานงาน เสนอความคิดเห็น ปัญหา ตลอดจนบริหารงานภายในชุมชนให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์การจัดตั้งชุมชน

4. แผนพัฒนา หมายถึง แผนพัฒนาเทศบาลสามปี ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548

5. แผนพัฒนาเทศบาลสามปี หมายถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของเทศบาลที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา อันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้าครอบคลุมระยะเวลาสามปีโดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปี

6. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน หมายถึง กระบวนการที่คณะกรรมการชุมชนเข้าไปร่วมดำเนินการหรือเกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่

6.1 ด้านการเตรียมการจัดทำแผน

6.2 ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

6.3 ด้านการคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

6.4 ด้านการตัดสินใจเลือกยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาในห้วงสามปี

6.5 ด้านการจัดทำรายละเอียดโครงการ หรือกิจกรรมการพัฒนา

6.6 ด้านการจัดทำร่างแผนพัฒนา

7. ระดับการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ในการเข้าไปมีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยแยกออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

8. การมีส่วนร่วม หมายถึง รูปแบบที่คณะกรรมการชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม คือ

8.1 ด้านการเตรียมการจัดทำแผน หมายถึง การชี้แจงความสำคัญวัตถุประสงค์ และความจำเป็นในการจัดทำแผนพัฒนา การกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมในการจัดทำแผน กำหนดทรัพยากรการบริหารที่ใช้ในการจัดทำแผน ขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินการ รวมทั้งออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการหรืออนุกรรมการที่เกี่ยวข้อง การกำหนดแผนปฏิบัติการ เป็นต้น

8.2 ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การเก็บ

รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและจำเป็น ได้แก่ สภาพข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเทศบาล ข้อมูลปัญหาและความต้องการของชุมชนจากการทำประชาคมในชุมชน ข้อมูลแผนงานหรือโครงการของแผนพัฒนาเทศบาลสามปีในปีที่ผ่านมา เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาต่อไป

8.3 ด้านการคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา หมายถึง การระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาหรือความต้องการของประชาชนในชุมชน และแนวทางดำเนินการแก้ไข มาวิเคราะห์เกี่ยวกับลักษณะ ขอบเขต และสาเหตุของปัญหาหรือความต้องการ โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัญหา สาเหตุ แนวทางการแก้ไข ในแต่ละด้านรวมทั้งให้มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาหรือความต้องการตามความจำเป็นเร่งด่วนของชุมชน

8.4 ด้านการตัดสินใจเลือกยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาในห้วงสามปี หมายถึง จากการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งการนำยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนาปีที่ผ่านมา มาทบทวนใหม่ จึงจะตัดสินใจว่าแนวทางการพัฒนาในห้วงสามปี เทศบาลจะมุ่งเน้นการพัฒนาไปในยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาใด เพื่อให้ท้องถิ่นได้รับประโยชน์ และสามารถแก้ไขปัญหาคือความเดือดร้อนของประชาชน และให้ตรงกับความต้องการของประชาชน นโยบายของจังหวัด และของรัฐบาลมากที่สุด

8.5 ด้านการจัดทำรายละเอียดโครงการ หรือกิจกรรมการพัฒนา หมายถึง การถ่ายทอดกรอบแนวทางการพัฒนากำหนดเป็นจุดหมายในการดำเนินงานตามแผนงาน หรือโครงการในการพัฒนา ดังนั้นขั้นตอนนี้จึงเป็นกระบวนการแปลงรูปจากจุดหมายและแนวทางการพัฒนามาเป็นวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่จะดำเนินการ (ในขั้นปฏิบัติ) โดยนำโครงการมาจัดทำรายละเอียดโครงการในด้านเป้าหมาย ผลผลิต ผลลัพธ์ งบประมาณ ระยะเวลา ผู้รับผิดชอบ และตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยเน้นการศึกษารายละเอียดของกิจกรรมที่จะดำเนินการในปีแรกของแผนพัฒนาเทศบาลสามปี เพื่อให้สามารถนำไปจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีได้ต่อไป

8.6 ด้านการจัดทำร่างแผนพัฒนา หมายถึง การรวบรวมรายละเอียดของแผนงานหรือโครงการ แล้วจัดทำเป็นเอกสารร่างแผนพัฒนา เพื่อนำเสนอที่ประชุมส่วนราชการ องค์กรภาคเอกชน / องค์กรประชาชน และผู้นำชุมชนในท้องถิ่น เพื่อรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ แล้วนำไปปรับปรุงแผนพัฒนาเทศบาลสามปีให้สมบูรณ์ต่อไป

9. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน หมายถึง ระยะเวลาที่คณะกรรมการชุมชนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตชุมชนนั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อสนเทศที่ได้จากการศึกษาวิจัยจะนำไปเป็นข้อมูลในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม และการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคามให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY